

Поліщук Г.С., професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

При аналізі походження соціальних явищ, у тому числі й такого специфічного як екологічна злочинність, дослідники стикаються з множинністю факторів, що її зумовлюють. До таких факторів варто віднести й інформаційні, детермінуючий вплив яких характеризується все більшим зростанням зважаючи на глобальний характер інформатизації суспільства та формування єдиного інформаційного простору. Зазначені процеси супроводжуються лавиноподібним накопиченням інформаційних ресурсів, що прямо та опосередковано впливає на суспільні явища, зокрема й злочинність.

Варто зауважити, що право на доступ до екологічної інформації є фундаментальною складовою права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та, відповідно до ч. 2 ст. 50 Конституції, складається з трьох елементів:

- 1) право доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту;
- 2) право поширювати таку інформацію;
- 3) право вільного доступу до інформації. Крім Конституції гарантії дотримання цих прав закріплені у положеннях Конвенції про доступ до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, ратифікованої Україною в 1999 р. [1].

У чинному КК України перешкодження реалізації таких прав криміналізовано ст. 238 «Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення».

Вирішальною передумовою криміналізації, що зумовила віднесення вказаних посягань до злочинних є те, що наслідки таких дій (відсутність або необ'єктивність екологічної інформації) практично унеможливають ефективне реагування на вчинення екологічних злочинів, значна частина яких, зокрема у сфері екологічної безпеки, є за своїм характером триваючими та кумулятивними. Водночас зазначена кримінально-правова норма на практиці застосовується вкрай рідко. Так, із 2002 по 2016 р. за ст. 238 КК України порушено лише п'ять кримінальних справ чи проваджень, а засуджено тільки одну особу.

Отже, цілком очевидно, що розробленню та реалізації запобіжних заходів має передувати відповідна аналітична діяльність на підставі об'єктивної екологічної інформації. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про інформацію», екологічна інформація - відомості та/або дані про: стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими; фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми); стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля [2].

Доступність, достовірність і своєчасність отримання екологічної інформації проголошено одним із принципів національної екологічної політики в іншому документі державного стратегічного планування - *Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року* [3]. Одним із завдань Стратегія визначає створення до 2015 р. мережі загальнодержавної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, що включатиме, зокрема, національну систему кадастрів природних ресурсів, реєстри викидів та перенесення забруднюючих речовин, і до 2020 року - системи управління екологічною інформацією, відповідно до стандартів ЄС. Варто зауважити, що на сьогодні створення такої мережі навіть не розпочато.

Однією з найтрагічніших, але мало висвітлених у засобах масової інформації проблем, є багаторічне поступове нищення здоров'я людей, які знаходяться в регіоні проведення АТО та навколишнього середовища, зокрема руйнування цілісних природних ландшафтів, забруднення води, ґрунтів, атмосферного повітря, знищення біоресурсів.

Реальні загрози екологічній безпеці у регіоні оцінити важко, адже відсутня фактична можливість контролюючих органів об'єктивно оцінити шкоду, нанесену довкіллю. Водночас, очевидно, що чисельні випадки руйнування, пошкодження, виникнення пожеж на екологічно небезпечних підприємствах, а також величезна кількість відходів, небезпечних хімічних речовин, що використовуються у промисловості, в умовах відсутності контролю та можливостей ліквідації негативних наслідків екологічного забруднення, потенційно збільшують масштаби негативного впливу на довкілля з кожним днем.

Ситуація ускладнюється тим, що екологічні ефекти неможливо обмежити державними кордонами. В умовах глобалізації екологічна криза та реальна можливість екологічної катастрофи в окремому взятому регіоні не може залишатися замкнутою в її межах і розглядатися як приватна внутрішньодержавна проблема. Відтак, розв'язання наявної проблеми потребує як відповідного інформаційного забезпечення, так і узгоджених організаційних та правових дій на міждержавному рівні.

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: Закон України від 06.07.1999 № 832^{ГУ}. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/832-14> (дата звернення: 21.03.2018) .
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 29.03.2018)
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 № 2818-УІ. Дата оновлення: 14.01.2011. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (дата звернення: 29.03.2018)